

SANT FELIU DE GUÍXOLS

1701-1705

BENET JULIÀ i FIGUERAS

Els grans canvis que es produïren a la nostra terra al llarg del segle XVIII començaren amb la desgraciada guerra de Successió (1705-1714). Per això, els primers anys d'aquesta centúria, que coincidiren amb l'inici del regnat del duc d'Anjou amb el nom de Felip V, són els darrers i únics de normalitat en l'actuació dels costums i drets ancestrals nostres puix els següents ja foren afectats pels actes bèl·lics del moment i els posteriors per l'aplicació a la vila de la normativa del Decret de Nova Planta.

Per aquest motiu exposat i destinat als interessats a instruir-se en les coses i fets de la nostra història local, ens ha semblat interessant donar a conèixer el tipus de vida d'aquell Sant Feliu curull de tradicions heretades de passades centúries.

Diguem per endavant, que ja fa anys, part d'aquest tema fou tractat de forma genèrica en uns escrits nostres sobres la primera meitat d'aquesta centúria⁽¹⁾, però, disposant ara de noves dades, podem ampliar-ne la informació tot indicant que les referències aportades han sortit principalment —les col·lectives— dels documents de l'arxiu municipal (Manuals d'Acords, correspondència, rebuts, etc.), mentre que les de caire més individual o familiar han estat producte de la lectura, sobretot, de documents notariaus guixolencs.

(1) Revista de Girona, núm. 102, pàg. 59; núm. 105, pàg. 357; núm. 106, pàg. 67; núm. 108, pàg. 168; núm. 111, pàg. 72 i núm. 113, pàg. 54.

LA VILA I ELS SEUS HABITANTS

Comencem la nostra exposició recordant breument com era la vila i els seus habitants. Aquesta tenia llavors uns 1.500 habitants i uns 400 edificis, la majoria habitacles i la resta botigues, nom amb què eren coneguts uns establiments mixtos, amb magatzems, on es venia de tot però predominantment tot el dedicat a efectes navals.

D'aquests estatges, la majoria eren dins el recinte de la vella població i la resta als ravals com l'antic del Monestir o el nou de Tueda, on a partir del Portalet, nom que ja surt en els escrits d'aquell temps, començava el paratge que al llarg d'aquest segle seria conegut com el Drassenal.

Les cases dels guixolencs en un 70% eren modestes, amb solament una o dues habitacions; la resta eren cases amb més pretensions, situades principalment en llocs com el carrer Major antic o d'en Salvador, la plaça i als començaments dels carrers que donaven a aquestes vies com eren el de Sant Joan, Sant Pere, Especiers, Campllong o de la Pilota.

Els nostres avantpassats, que ja de molt joves començaven a treballar, formaven la tercera part del cens local, comptant-hi els que ho feien a partir dels 16 anys, repartint-se la seva dedicació aproximadament entre uns 200 com a homes de mar (mariners i pescadors); 200 més com a jornalers, i la resta, fins a 100, com a menestrals i una molt petita relació de professionals, sacerdots, etc. Fem notar que la proporció dels dos primers grups variava segons la importància que tenia el treball en el mar en aquells moments determinats. Pel que fa a les dones de la població, sabem que ajudaven amb la seva col.laboració però malauradament no tenim dades que ens permetin de calibrar-ne la importància.

En el terreny econòmic de la població tenia valor la venda de la sardina salmorrada, ja que havia tingut un fort increment en molts pobles de la costa des de feia uns dos segles. Igualment hi havia la compra de peix sec —bacallà, tonyina, congre— que procedia d'Anglaterra la majoria i que es compensava amb la venda d'aiguardent obtingut a la nostra terra, encara que a Sant Feliu, segurament, devia tenir més importància l'intercanvi amb partides de suro.

El descans en el treball eren les festivitats religioses; diumenges i altres festes de precepte com la diada del sant Patró, les de Pasqua, Nadal, etc. La transcendència que tenia el compliment del descans en dia festiu religiós es pot comprovar en la qüestió dels pescadors i el quart del peix que més endavant ja tractarem breument.

UNIVERSITAT GUIXOLENCA

Sant Feliu era regida per un Consell Municipal o Universitat format

per tres jurats i quatre consellers. A primers d'any es reunien seixanta persones convocades "en la primera casa de la Torra del Consell", on un vailet de 6 o 7 anys introduïa la mà dintre d'un baci amb aigua i en treia un rodolí amb un nom dels presents; així s'escollien trenta persones de les quals, en un nou sorteig, havien de sortir els futurs governants. La "pena" o multa, severa, pel qui manqués a l'acte era de 100 lliures que es repartien per meitats entre la Cort Reial i l'obra del mur de la vila.

Els noms d'aquests administradors al llarg del primer quinquenni del segle XVIII.

Any 1701. Jurats: Joan Geli Mateu, menor. Gaspar Massana. Nicolau Carrera.

Conciliaris: Joan Blanch. Joan Vidal. Joan Recasens. Pere Bosch.

Any 1702. Jurats: Francisco Ramonell. Francisco Surís. Miquel Llorens.

Conciliaris: Joan Geli Mateu. Jaume Comadira. Fèlix Pagès. Rafael Surís.

Any 1703. Jurats: Dídac Hosta. Joan Prats. Onofre Remus.

Conciliaris: Francisco Ramonell. Gaspar Massanas. Francisco Carreras. Jaume Proensal.

Any 1704. Jurats: Geroni Axandri. Jaume Comadira. Francisco Ayguavivas Iglesias.

Conciliaris: Antoni Bas. Francisco Ramonell. Francisco Surís major. Benet Durbau.

Any 1705. Jurats: Benet Pellisser. Joan Vidal. Jaume Proensal Valmanya.

Conciliaris: Geroni Abridh Ayguavivas. Geroni Axandri. Jaume Comadira Serra. Francisco Ayguavivas Iglesias.

Format i reunit el Comú nombraven el cònsol de mar, el jutge d'apel·lació, el mostassà, el clavari, el verguer, etc., cosa que ens permet suposar l'amplitud de funcions de què gaudia el Jurat local segons reials privilegis de 1370 confirmats el 1458. Així, era cosa seva cobrar arbitris i impostos especials en temps de calamitats públiques com guerres, epidèmies, etc.; fer les corresponents aportacions a la Generalitat, i crear i pagar escamots de soldats en temps de guerra. Despeses totes que cobria del que obtenia de les subhastes de les gabelles o impostos; dels censals, i de les especials indicades.

GABELLES

Els impostos no els cobrava directament la Universitat dels guixolencs, sinó una persona solvent de la vila que en una subhasta pública havia ofert la quantitat més elevada per regentar aquesta actuació. Així, els Ju-

rats no havien d'enfrontar-se amb els seus ciutadans en el cas d'imposicions impopulars.

L'acte de la dita subhasta, anunciada a toc de corneta i timbal, començava amb l'exhortació de "quí vulla i entena..." donant eixaus al primer postor si finalment se li concedia.

Les gabelles a subhastar eren moltes, i eren les més importants per llur valor, les de mercaderia, carnisseria, peix i entrada de vi. Seguien les d'aiguarent, forn, fleca, i hostals i tavernes. Finalment quedaven les de sal, llenya, oli, mollatge i neu.

A continuació donem algunes dades de les diferents imposicions referents a *Mercaderia*, que era la més important perquè englobava multitud de productes com tabac en pols; tabac del Brasil; perdigons; bales; sabó; espadenyas; arròs; bacallà; fideus; cuiram i pells; llana; flaçades; escombres; barques; cavalls; matxos i mules i altres diferents caps de bestiar; cases; vinyes; horts; suro, etc. A l'anunci de la subhasta ja es detallava el guany que podia obtenir l'arrendatari. Per exemple: un sou per lliura de pólvora venuda; nou diners per unes espadenyas blanques i sis diners per les altres; vuit diners per una unça de tabac de fum; un sou per un centenar d'escombres, etc. etc.

L'any 1701 el botiguer de teles Joan Pellisser, que era el que havia guanyat la subhasta, pagà la quantitat de 465 lliures per dos anys d'arrendament, però l'any següent se li hagué de retornar diners perquè en les darreres Corts Generals s'havia implantat l'estanc del tabac, concessió que no existia a Catalunya però sí a Castella des del 1636. Aquest nou impost de clara influència centralista anà acompanyat d'inspeccions en busca de tabac amagat. Així, trobem que el juliol de 1702 Francisco Bajot, en representació del magnífic Antoni Crosas, ciutadà honorat de Barcelona i Girona, arrendatari d'aquest nou estanc del tabac, ordenà apressar, entre d'altres, l'adroguer de Tueda, Ramon Ferrer, Josep Bertran i Tomàs Blanc, botiguers.⁽²⁾ Aquest estanc hagué de suprimir-se i no fou fins al 1717 que es va implantar definitivament.

La gabella de 1702 l'obtingué el sastre Joan Quintana i el traginer Narcís Muntaner per la xifra de 275 lliures. Dels següents anys 1703 i 1704 no en tenim informació, però la de 1705 la tingué altra vegada Quintana, Muntaner i Jacint Salamó per la quantitat de 235 lliures.

CARNISSERIA

No tenim dades del 1701 i sí les del 1702 que ens indiquen que fou

(2) A.H.M.S.F. - Manual d'acords, 1702, Juny.

arrendada per 400 lliures al pagès Antoni Agustí. La del 1703 ho fou per 129 lliures al conegut sastre Joan Quintana. La de 1704 es concedí per 230 lliures al pagès Joan Font i la del 1705 per 361 lliures "al postor que a menys preu vendrà la carn".

PEIX

La pesca, una de les activitats econòmiques més importants de la vila, tenia àmpliament exposades les condicions en els respectius contractes i és d'aquests d'on escollirem les observacions que poden tenir més interès. Comencen indicant que estaran lliures de pagar impost els sacerdots, els cavallers i els que gaudeixin del privilegi militar. Tampoc pagaran els que comprin a la menuda el peix necessari pel seu manteniment.

"Tot comprador —continuava— pagarà 6 diners per lliura de valor a l'arrendador. Si és peix salat serà de 2 diners per barril nissart de sardina; 2 diners i 1 malla per barril comú; 3 diners per barril nissart d'anxova mentre que el barril comú serà solament de 2 diners i la mateixa quantitat pel miler d'arengada o sardina salmorrada; 1 sou pel centenar de verats i 6 diners pel centenar de bissus" (peix de la família dels escòmbrids).

El peix de fora regne com bacallà, tonyina, congre sec i arengada forastera pagarà a l'entrada i a la sortida de la vila, etc.

Hi ha documentat el preu de la subhasta del 1702 per 245 lliures, que fou concedida a Joan Martorell menor i a Jacint Salamó; l'any 1704 pel mateix preu, al negociant Josep Bertran, i el 1705 a Ramon Ferrer, especier per 260 lliures.

ENTRADA DE VI

El de l'any 1702 fou entregat al pagès Miquel Carreras per 154 lliures. El vi fred i neu del 1705 a 122 lliures. Sembla que es presentà alguna dificultat en el preu de subhasta, i per això els jurats es proposaren tenir taverna pròpia, comprar el vi i encarregar a dues persones que el venguessin al preu normal.

AIGUARDENT

Una activitat que en aquell temps anava en augment. Se subhastà el 1702 per 159 lliures, el 1703 per 300 lliures, el 1704 per 170 lliures a Jaume Ribas, barriler i el 1705 per 180 lliures.

HOSTALS I TAVERNES

Aquest impost obligava a admetre tot hoste tant si venia per terra com

per mar. Pel que fa a les tavernes, solament podien vendre el vi de la collita pròpia del terme "per obs i empriu". L'any 1702 fou llogada a Joan Teixidor, traginer, per 144 lliures. El 1704, a Jacint Salomó, traginer i a Narcís Andreu, pescador, per 171 lliures i el 1705 solament per 85 lliures, preu molt baix potser relacionat amb el temor de conflicte bèl·lic, llavors molt predominant.

FORN

Arrendament del que tenia la Universitat en el vell carrer del Forn. L'any 1703 guanyà la subhasta el traginer Grau Ribas per 171 lliures i 15 sous i aquest mateix pastor el 1705 per 165 lliures.

FLECA

L'any 1702, al pagès Domènec Azols per 100 lliures. El 1703 a 170 lliures. El 1704, al pagès Miquel Carreras per 145 lliures i el 1705, al traginer Joan Bernich per 200 lliures.

SAL

D'aquest producte de tant d'ús en els salins, no n'hem sabut trobar gaires detalls. Tenim només la dada de 56 lliures l'any 1702 i el 1705 per 42 lliures. Però l'any 1703 és anotada la seva explotació pel negociant Benet Pellisser per valor de 1.430 lliures. Disparitat de preus que fa pensar si en aquell any s'hagués establert un provisional monopoli de la sal a semblança del de l'estanc que ja existia a Castella.

LLENYA, CARBÓ I SURO

Les clàusules de la subhasta indicaven que la llenya per cremar hauria de pagar 2 diners per somada d'ase i 4 la del mul o matxo. Igual pagava el suro rascat o en "canals" mentre que el carbó pagaria 1 diner per somada. L'any 1701 fou postor amb 46 lliures el traginer Benet Moner; el 1702 amb 46 lliures; el 1704 amb 55 lliures, Pau Pascual i Caylà, i, per últim, el 1705, el pagès Antoni Bixeres amb 36 lliures.

OLI

L'any 1701 el pagès Joan Ponsjoan pagà 89 lliures. El 1702 fou subhastat pel mateix preu. El 1704, per igual quantitat, a Jaume Prohensal Valmanya, teixidor de lli. I l'any 1705 no s'anotà cap quantitat, però es remarcà a l'escrit de la subhasta que només ell podia vendre a la menuda

però que si els compradors eren forasters, es podia vendre a quartans, mallals, mitjos mallals, botes i mitges botes.

NEU

Producte que, a més de per refrigerar els menjars i begudes a l'estiu, s'utilitzava en certs casos greus de deshidratació i boca seca. No s'han trobat subhastes d'aquests anys, excepte que l'any 1702 es pagà 12 dobles "pels que han assegurat la neu". I el 1704, única subhasta a 100 lliures ofertes pel traginer Joan Esteve.

MOLLATGE

Recordant que la vila de Sant Feliu era marinera, es comprèn la importància de l'estudi d'aquesta gabella per ajudar a calibrar la capacitat de tràfic i moviment portuari propi. El document de la licitació que transcrivim literalment diu així:

"Llaüt de la vila o de fora que no aportara 50 quintars, pagarà 1 sou cada vegada. Barca de 2 a 300 quintars pagarà 44 sous. Barca llatina aportant mitjana pagarà 6 sous. Idem. de 1000 quintars en amunt, 10 sous. Pollacra, 12 sous. Vaixell cayrè (¿de veles quadres?) que no arriba a 1.000 salmes (¿133 tones?), 12 rals barcelonesos. Tota barca de la vila que no arriba a 200 quintars, 2 sous. Finalment si son habitants de la vila que van als molins de Blanes a comprar provisions pel sustento de llurs cases, seran francs de pagar el dret de mollatge."

Aquesta subhasta donà l'any 1702, 64 lliures, 65 el 1704 i solament 45 el 1705.

En aquests anys que estudiem podem suposar que el tràfic de les naus, sobretot les locals, devia ser moderat puix sembla que era escassa la seva flota. Malauradament no tenim dades per avaluar-la amb certesa, però tenim dos inventaris, un del 1715 i l'altre del 1738 que ens poden permetre d'inferir-ne alguna cosa. El primer fou demanat per les autoritats borbòniques per conèixer la quantitat de naus amb coberta de què podrien disposar cap a l'estiu per desembarcar a l'illa de Mallorca, ja que era el darrer lloc nacional que encara no s'havia sotmès a la Corona. D'aquella relació ja estudiada en una altra ocasió⁽³⁾ obtenim la xifra de set bastiments integrat per dos llondros i cinc tartanes que variaven la seva capacitat entre 150 i 400 quintars.

La modèstia d'aquesta flota creiem que en part potser podia ser ac-

(3) Arxiu provincial de Girona. Notaria de Sant Feliu de Guíxols. Not. de 1715, 31 de maig i Rev. de Girona núm. 108.

centuada pels fets passats de guerra car a l'altre inventari citat, al cap de només 24 anys (1738), ja hi ha anotades 24 embarcacions de coberta més 60 llaguts de pesca. També en aquest quinquenni només hem trobat anotat la venda de dues barques, una al gener de 1705 a Miquel Cateura per 122 lliures i 10 sous i una altra al febrer del mateix any, propietat dels mariners Paradís i Sabater.

Per tot el que portem exposat i recordant que la majoria d'aquestes naus de cabotatge portaven de tripulació una mitjana de set a vuit homes, les naus citades només podien donar feina a uns seixanta mariners i per això hem de creure que la resta dels censats, com a homes de mar, devien actuar en la pesca, activitat econòmica important puix també donava feina a força altra gent, uns en els salins —sobretot dones— i altres de forma indirecta com els barrilers. I com a exemple del grau de comerç del que portem dit hi ha, d'una part, l'ordre de captura per part del batlle D. Surís d'un carregament compost d'uns 460 barrils d'aquest producte i, en una altra ocasió, la compra de 1.500 barrils que portà el patró Joan Calsada a la fira de Belcaire.

Finalment i relacionat amb aquest tema mariner, hi ha la presència a la vila dels mestres d'aixa consegüents, suficients per a les necessitats locals d'aquells anys: Anton Bosch, que passà a Sitges; Fermí, Geroni i Pere Antoni Mauri, d'una família que donaren membres a aquest ofici; Domingo Valentí, i Antoni Pi i Sarrà.

Però malgrat l'abundància de peix que la major part del temps hi havia a les nostres costes, aquest article no era pas tan barat com podria semblar, afectat com era per diferents impostos com el del vintè al que tenia dret l'abat com a senyor feudal i el del quart del peix capturat per obtenir el permís de pescar en vigília de dia festiu religiós (quantitat que servia per gastar en ornamentació i millores de l'església parroquial), a més de l'impost de la gabella del peix ja detallada en anteriors paràgrafs.

Un altre aspecte a recordar pel que fa a la condició marinera dels guixolencs era el control de les vicissituds de tot el que passava prop de les seves costes, començant per vigilar sempre el perill que podia venir per mar causat, en aquell temps, per les incursions dels corsaris magribins que s'atrevien a saltar a terra per saquejar i apressar habitants de masos i a vegades, àdhuc, de petites comunitats. Per això a la més lleu sospita de vela enemiga a l'horitzó, s'enviava "un propi" a les poblacions més properes. En aquests casos, era indicat cobrar 16 sous per anar a fer foc a Sant Elm com a avís de perill de moros.

Però els primers mesos de l'any 1701 només hi hagué els preparatius per acompanyar per mar la futura reina que venia per casar-se amb Felip V, encara que finalment entrà per terra, en direcció Figueres. També, en

millorar les relacions entre Espanya i França, es comprèn que al juny el virrei Fco. de Velasco donés les gràcies als Jurats de la vila per haver atès al seu port una nau francesa que precisà refugiar-s'hi. El mes següent serà el baró de Bech, màxima autoritat de Girona, qui els agrairà per l'avís rebut d'ells sobre el pas per davant de Sant Feliu d'una armada de 50-60 naus que ell suposava francesa ja que coneixia la partida d'una esquadra del port del Toló.⁽⁴⁾

Aquell estiu en què es trobava el Rei a la Ciutat Comtal també fou aprofitat pels jurats per desplaçar-se diverses vegades a Barcelona amb llaguts per intentar influir sobre els plets que la vila tenia, sobretot el de l'anomenada Causa Gran contra la pretensió de l'abat de ser castell terminat el convent, aportant per això, l'anomenat "Llibre Vermell" on hi havia els privilegis reials de què disfrutava la Universitat guixolensa.

A l'any 1702 arribaren noves sobre una gran flota angloholandesa que havia actuat a Vigo i Cadis, i que es sospitava que tenia intenció de passar a la Mediterrània. En efecte, el juliol de 1704 es conegué la captura de Gibraltar, com també, a l'octubre, el fracàs de l'intent de l'armada de francoespanyola de reconquistar-la. Així mateix, tenen notícia, el setembre de l'any següent, d'haver els aliats conquistat Barcelona, on entrà l'arxiduc Carles amb l'intent de ser proclamat rei d'Espanya.

Malgrat tot això, no estranya que a l'agost hi hagués a la Platja d'Aro una nau nacional apressada pels anglesos. També a l'octubre els jurats acorden enviar "un propi" a Barcelona per informar-se, pels rumors que els arriben de si la ciutat està "arrendida" a aquella armada i poder passar a prestar obediència a S.M. Carles III, viatge que fa l'enviat en un llagut i que costarà 11 lliures al Comú. A mitjan desembre, reben els jurats del nou Rei, des de Barcelona, l'ordre de detenir un vaixell arribat a port i despatxat des de Marsella, traslladar el seu patró, ràpidament, per terra a la Ciutat Comtal i conduir la nau al port barceloní advertint, que si per això els faltés gent pràctica els enviarien mariners per poder fer aquest viatge.

CENSALS

El censal era un contracte molt usat en aquell temps pel qual una persona entregava un capital determinat (preu) que havia de produir anualment un rendiment (pensió) a cobrar ella mateixa o un altre individu assignat. La majoria eren redimibles, però n'hi havia d'altres entregats en testament amb destí a obres benèfiques o religioses. Amb això podia la

(4) A.H.M.S.F. Correspondència. Secc. X, núm. 4, cubeta 16.

Universitat disposar de certs capitals en determinats moments, però quedava amb la càrrega de les pensions anuals a pagar com es féu de manifest de forma dràstica al final de la guerra quan va quedar la població sobrecarregada d'impostos.

Els Jurats tenien diferents censals en poder seu. En citarem alguns que hem trobat documentats amb pensions principals a satisfer.

"Causpia del Dr. Matheu Pellisser, 10 lliures.— Pel Dr. Miró 10 lliures.— Per l'hospital, 2 lliures, 4 sous.— Per la causapia del difunt Joan B. Pi, 7 lliures i 4 sous.— Pel benefici de sant Francesc de l'església parroquial, 55 lliures.— Pel benefici de Santa Magdalena fundat a l'església parroquial, 7 lliures, 13 sous i 4 diners.— Pel benefici de sant Miquel de la parròquia de Santa Cristina d'Aro, 7 lliures, 2 sous.— Per la causapia del difunt Salvi Prats, 5 lliures.— Pel benefici de sant Antoni fundat pel difunt Pere del Bosch, 3 lliures i 10 sous.— Per la causapia del difunt Rafael Tavar pvre., 12 lliures.— Pels hereus de Josep Geli, 16 lliures i 5 sous.— Pels hereus de Jacin Geli, 12 lliures, 10 sous.— A l'hereu de Joan Ayguavivas, mariner, 8 lliures i 6 sous.— Al rd. Llorens Gelabert, 7 lliures, 13 sous i 4 diners.— A Josep Blanch pvre., pel benefici de sant Antoni fundat per Pere del Bosch, 7 lliures i 10 sous.— A Rafael Sagner oncle del difunt hereu de Jacint Geli, 8 lliures, 6 sous i 8 diners.— Per un benefici sota la invocació de sant Joan i sant Antoni de la parròquia, de l'almoïna de Sans, de preu 200 lliures (per vestir i maridar donzelles pobres), 10 lliures, 5 sous i 10 diners.— A les monges de Sant Daniel, 50 lliures i 8 sous".— A continuació segueix encara una llarga relació de petits censals que passem per alt.

Durant aquests anys en foren redimits alguns de certa quantitat. Ja en el 1701 es parla d'una concòrdia feta amb Maria Pellisser Bosch sobre un censal de 1440 lliures. L'any següent se'n redimeix un de 400 dobles manllevat als Fina de Palamós i un altre a Mònica Surís, vídua del cirurgià de Tossa, Josep Ferro, d'un import de 162 dobles. Per la seva part, el Comú rebia de la deixa del notari Miquel Axada, feta al segle XVII⁽⁵⁾, 50 lliures d'un censal a càrrec de son hereu, per ajudar a mantenir un mestre d'escola.

En relació amb el monestir es coneix que tenien també 24 censals per un total de 4.246 lliures de preu, a repartir entre els beneficiats.⁽⁶⁾

Per completar aquesta exposició volem recordar els censos mantinguts pel Comú. Així llegim que la Universitat fa al monestir de la vila els

(5) Arxiu catedral de Girona. Llibre inventari de l'arxiu benedictí de S.F. de Guixols. Foli 145 i Notaria 1734, 18 de març.

(6) Id. foli 51r, núm. 44.

següents: per carnisseria i forn, 45 lliures. Per jurisdicció civil i criminal, 28 lliures. Per la Casa de la Vila, 5 lliures. Per la peixeteria, 2 lliures. Per l'amortització de la carnisseria nova, 7 sous i 6 diners. Pel so del corn, 2 lliures. Pels aniversaris de Nicolau Oliver, 3 lliures. Idem per Mn. Valls, 2 lliures i 10 sous, que feien al voltant de 114 lliures en total.

DESPESES EXTRAORDINÀRIES

En moments de calamitats públiques a vegades la Universitat no podia fer front a certes despeses excepcionals com en aquell temps foren els desmesurats impostos del mariscal Noailles al seu pas per l'Empordà. Per això, els Jurats imposaven una contribució repartida proporcionalment a la riquesa de cadascú, anomenada talla, i segons una prèvia valoració feta per ciutadans de prestigi local com ho podem constatar amb la indicació posada en el Manual d'Acords del 5 d'octubre de 1701, on foren nomenats Feliu Forest, Bonaventura Geli, Pere Rigau, Antoni Guixeres, Domingo Azols, Francisco Peribertó, Antoni Bas, Rafael Saguer i Joera" per indicar el valor de todas las haciendas (?) dels guixolencs" i poder orientar a fer una derrama adequada.

Però l'any 1701 fou l'anomenat donatiu voluntari a Sa Majestat el que obligà a fer una recaptació extraordinària. Felip V, el 12 d'octubre d'aquell any, havia jurat els furs de Catalunya i se li aprovà un servei de 12 milions de lliures a pagar en 6 anys més un donatiu voluntari de 1,5 milió.

No coneixem amb quina quantitat havia de contribuir la vila, perquè no n'hem trobat cap document malgrat que els jurats s'hi refereixen en diverses ocasions, si bé ens atrevim a aventurar que podrien ser d'unes 522 lliures a pagar en diferents terminis. No sabem per quin motiu els edils municipals, per no pagar, fan el ronsa en aquella ocasió com vulgarment es diu. Potser perquè estava en tràmit la compra de la notaria, que els representà un desemborsament de més de 6.000 lliures o potser per tenir informacions sobre els fets que sobrevindran. El cas és que per aquest motiu, ja en el 1702 i després en el 1703, des de Barcelona se'ls recorda el retard en les entregues promeses, obligant a fer una talla on l'aportació dels ciutadans caps de família només és de xifres modestes excepte a alguns mercaders coneguts com a benestants, com Pellisser, Abrich, Bacó, Blanch, Ayguavivas i Surís, que aportaren d'1 a 5 lliures cadascun.

Però encara el 1704, no havent acabat de liquidar el compte, es cobra un vintè (març) imposat sobre tot allò que paga delme i primícia en totes les terres del terme i per a la gent de mar 6 rals d'ardit sobre barques, xàvegues i sardinals. Finalment, una talla sobre les persones que no entraven en aquests impostos, arribant a un total de 30 lliures, 9 sous i 6 diners, havent encara de demanar, manllevat, 74 dobles a diferents

guixolencs benestants com, entre altres, Benet Pellisser, que entregà 12 dobles perquè, a més, hi havia pendent 135 lliures i 6 sous que es devien dels salaris dels Síndics que s'enviaren a les Corts Generals, segons que havien reclamat els Jurats de Girona als de Sant Feliu.

PLETS

Una font de despeses importants eren els nombrosos i interminables plets que mantenia la Universitat i que cada any els Jurats acordaven continuar. El més important i llarg, que ja s'inicià a principis del segle anterior, fou el conegut com la Causa Gran o del Castell Termenat que defensava l'abat del monestir.

Així ja tenim que al març de 1701 s'encarregà al donzell guixolenc Geroni de Capmany i de Montpalau que passés pels arxius reials de Girona i busqués si hi havia documents relacionats amb aquest procés. Més endavant hi haurà diverses ambaixades a Barcelona connectades també amb la marxa d'aquest litigi, fins i tot aprofitant l'estada de Felip V a la Ciutat Comtal, tot aportant el "Llibre Vermell" com ja tenim indicat. Gestions totes que comportaren un gran dispendi per a la caixa de la Casa de la Vila. Com a mostra tenim que l'advocat Salvador Graell, de Barcelona, cobrà 230 lliures a principis de 1701, 192 lliures el 1702 i més endavant unes altres 88 lliures mentre que el notari Geroni Peyrolí, síndic de Sant Feliu, cobrà 946 lliures en una ocasió i 591 lliures en una altra. Per això es comprèn que un nou advocat barceloní, Joan de Colomer, intentés una concòrdia acceptada per l'abat per la qual la vila donaria 2.500 lliures al comptat i 4.000 lliures repartides en quatre anys, solució que no complagué el consell municipal guixolenc.

Un altre plet que s'allargà des del 1701 al juny de 1705 fou la causa contra el notari Joan Blanch, també antic jurat, i mantinguda pels successius edils, que continuaren sol·licitant l'exposició de comptes del temps del seu mandat com també l'entrega de documents notariais sostrets, demandes totes d'estricta àmbit local. Aquesta querella fou desistida per agradar al Reial Consell, que així els havia exhortat a fer-ho.

Una altra disputa que hi entraren fou el contenciós que hi havia entre els benedictins de Sant Feliu i el Capítol de la Seu de Girona pels límits del terme de la Vall d'Aro. El 1704 estudiaren els Jurats d'entrar-hi per no voler el Convent participar amb ells.

Una querella modesta fou la presentada a la Cúria Eclesiàstica motivada per la venda indeguda d'un salamó pels pabordes de la Confraria de la Minerva.

També pleitejaren contra els representants de la Vall d'Aro per no voler participar en el donatiu voluntari.

Davant del Tribunal de la Batllia General presenten requesta sol·licitant la propietat dels terrenys ocupats anteriorment per les derruïdes muralles i els seus valls, gestió que saben que també està tramitant el convent.

Per últim presentaren davant del Tribunal de la Batllia General, el 1704, una causa contra l'aplicació de la lleuda.

VIDA GUIXOLENCA

Els nostres avantpassats naixien, vivien i morien entre les quatre parets de la seva modesta casa, excepte aquells que es perdien en la mar.

Pels llibres parroquials, coneixem com els naixements eren reiterats però malauradament també ho eren la pèrdua d'albats en temps d'epidèmies infantils o transtorns digestius estivals, segons recordava la sentència popular que deia que "la Mare de Déu d'agost s'endú les criatures".

Si es volia que ja minyons estudiessin, generalment els de cases relacionades amb el comerç, navegació i professions liberals tenien a la seva disposició l'escola de minyons de la Universitat amb un professor que havia d'haver passat un examen oposició davant d'un tribunal format pels jurats, sacerdots de Sant Feliu i Vall d'Aro, tres doctors en Dret i tres més en Medicina, locals. El lloc indicat era l'església de sant Joan i com a tema una epístola de Ciceró, que s'havia d'explicar i comentar el dia següent. El sou estipulat era de 100 lliures a l'any, de les quals 50 depenien del llegat de l'antic notari Miquel Axada. D'aquesta persona era igualment la donació de 1.200 lliures perquè dels seus rèdits pogués un monjo del monestir cada sis anys anar a estudiar a Salamanca per augmentar la seva formació religiosa.

Com a professors de l'escola de minyons de la població només coneixem Manuel Oller, de principis de segle fins al 1703, i que en noves oposicions sortí la persona d'Antoni Orria. I en referència a una possible escola per a noies no es troba cap dada.

També s'ha dit que els monjos —i és probable— ensenyaven un grup de minyons seleccionats. El que és cert és que en aquells temps de successives disputes entre ells i el Comú no comptaren mai amb monjos a l'hora de formar el tribunal examinador de futurs mestres.

Un altre classe d'ensenyament, i aquest de tipus més professional, era el que es feia al voltant d'un mestre en l'ofici. Aquest fou el cas dels qui volien aprendre d'especiers. Així, el farmacèutic Geroni Ayguavivas Abrich, certificà el 1702⁽⁷⁾ que Llorenç Bearn, jove apotecari de Sant Llorenç de Sardàs, havia viscut i practicat a casa seva des de l'any 1691 a

(7) Notaria 1702, 12 d'agost.

1693, modalitat que més o menys haurien fet la majoria d'aprenents de diversos oficis.

Com a cloenda d'aquest apartat de la vida dels guixolencs, recordarem que entre la gent de posició econòmica estable i amb la confiança ancestral en els pactes hi havia els que feien com a capitols matrimonials o els testamentaris en perill de mort, tema que tractarem a l'apartat sobre la notaria de la vila.

ALIMENTACIÓ

L'alimentació dels nostres antecessors en aquells anys no era tan variada com ho seria en els segles següents puix, tot i que ja feia dos-cents anys del descobriment d'Amèrica i de la seva iniciada colonització, encara no havient estat admeses en l'alimentació popular la sèrie de productes americans que a poc a poc anirien introduint-se a la cuina casolana. Per exemple, tenim les clàssiques patates —les trumfes dels nostres avis— que tan ajudaren a superar períodes de fam i que no foren introduïdes en el menjar corrent fins cap a finals de centúria. Per això, pot tenir cert interès un breu record de l'antiga alimentació que ens ha quedat descrit.

En l'aportació de proteïnes no cal destacar la importància que deuria tenir l'ús del peix fresc en una població tan marinera com la nostra. Sabem, així mateix, que era important el consum de peix conservat, del país foraster, com bacallà, tonyina, congre, verat, sardina, etc.

Pel que fa a les carns, a part de les d'aviram, a la carnisseria es venia, predominantment, la de moltó. Referent als feculents hi havia en primer lloc el pa, que obligava moltes vegades a comprar blat o farina fora del país per migradesa de producció de l'agricultura comarcal. A continuació, l'arròs, els fideus, les granes, les hortalisses, etc. Copiem uns exemples de notes locals per fer més comprensible l'alimentació del moment. Així, hi ha escrit en una relació que la senyora vídua Rovira fa del gastat per alimentar "els Senyors de la Butlla", quan els tingué a despesa a casa seva, diu el següent: bacallà, ous, pinyons, oli, pollès, carn de moltó, fideus, sucre, canyella, espècies, pebre, pa, vi, fruita per als llevants de taula, ametlles i avellanes per al farcit, enciam, sardines confites i palla per a les cavalcadures. També en una factura del ferrer Josep Martorell que tingué durant tres mesos a casa seva una malalta de ronyons per cuidar-la indica que la "proveí de gallines, ous, melindros, confitura, pa i vi i altres coses demanades pel cirurgià".

Per acabar, recordem les begudes usades, com el vi, que generalment era de collita pròpia; els refrescos amb què s'obsequiava els jurats després de la festa del sant Patró, i l'aiguardent amb què es complimentava igualment els músics en aquestes diades assenyalades.

FESTIVITATS

En aquells segles, la gent treballava de molt jove per necessitat com també per prevenir-se de no caure en la misèria en cas de llarga malaltia, processos que eren freqüents, o la invalidesa en temps de vellúria... Per això no hi havia cap més festa que els diumenges i diades religioses. A continuació exposem el que hem trobat indicat en la documentació de l'època sobre aquest assumpte.

a) Festa del Patró de Sant Feliu amb les diferents despeses que comportava: coets voladors comprats a Barcelona; pólvora comprada a Girona per als mascles; lloguer dels músics, hostel per a ells i grana per a les cavalcadures; per al refresc dels Jurats i Consellers; per a l'aiguardent dels músics; per al Pare predicador, i per a les escombres que es gastaven a la festa.

Per les indicacions de l'any 1705, coneixem que foren dos els dies de festa i, a més, anotat a les despeses, el dia de sant Salvador. Així, trobem que dos dies de músics costaven 11 lliures; per anar a cercar dues vegades el dit organista, 14 sous; el pare predicador, 5 lliures i 10 sous; a en Valentí, per tirar els mascles, 12 sous; despeses per al refresc del predicador, organista, etc., 7 lliures; per pólvora i coets, 14 lliures, 4 sous; per a l'ofici i la processó, 9 lliures, 2 sous; per als músics i la capseta de música de Jaume Ribas, 17 lliures, 10 sous; per a escombres, 14 sous; per a 4 quintars de teies, 12 sous; per als músics de la diada de sant Salvador, 5 lliures, 10 sous. A més, l'abat cobrava 8 sous per la missa; per als 18 sacerdots, per portar "les andes", 1 lliura, 12 sous; evangelis i epístola, 3 sous i 6 diners. També, el 1703, hi ha una despesa de 3 lliures i 8 sous per morratxes i "aiguarós". Total gastat el 1702, 59 lliures; el 1703, 48 lliures, i el 1705, 89 lliures.

b) Al gener hi havia la festa acostumada de sant Sebastià i santa Eulàlia, sense cap més indicació.

c) Quaresma. Els Jurats contractaven un any per altres religiosos del bisbat per als sermons d'aquells dies. Trobem al rd. Joan Facundo dels P.P. Agustins de Palamós, que repetí el 1701 i 1702; al rd. Francisco Ferrusola dels Mínims de Girona, que predicà el 1703 i 1704, i el rd. Jaume Matheu dels P.P. Agustins de Palamós, el 1705.

d) Diada de Rams. Al 1701 es pagà a Jaume Ribas 5 lliures per a les palmes de Rams que havien de portar els membres de la Universitat en la cerimònia acostumada.

e) Dijous Sant. Com que la processó es feia amb teies, hi ha una nota de 6 sous pels 2 quintars que en precisaren els Jurats i Consellers, i segurament altres persones acompanyants, encara que feia pocs anys que el Bisbe de Girona havia interdit la presència de persones disfressades de

personatges bíblics en aquest tipus de manifestacions. Del mateix temps és la nota curiosa sobre el pagament de tres homes destinats a adobar el camí de Calassanç "per la processó que ha de passar" (¿Quina devia ser?).

f) Pasqua de Resurrecció. Es pagà al jurat Nicolau Carreras 7 lliures, 15 sous pel que gastà en la festa d'aquesta diada. Pagades igualment 6 lliures i 1 sou per un dinar als Jurats i Consell més les despeses de la segona festa de Pasqua en què s'ensenyà la relíquia del Sant Drap l'any 1702.

Dintre de les notes religioses hi ha per anotar l'arribada a Sant Feliu d'un "lignum crucis" destinat a la capella de la Verge de Vallvanera, propietat del donzell guixolenc Fèlix de Domènech, segons atestacions notarial de D. Diego de Ovando i Trujillo, capellà del molt Il.lust. D. Juan de Carvajal i Moctezuma, comte de la Enjarda, de Càceres⁽⁸⁾. Volem recordar que aquest donzell havia canviat el nom de les restes de l'antic monestir de sant Cugat del Far pel de la verge de la Rioja el 1698, perquè n'era propietari⁽⁹⁾.

Acabem aquest capítol indicant que altres manifestacions religioses públiques acostumaven a ser les processons per motius de sequera, pestes i altres calamitats, mentre que de caire més festiu eren les benediccions de naus, però que, d'aquells anys, no en tenim constància.

NOTES SANITÀRIES

Malgrat que aquest tema també ja ha estat tractat en treballs anteriors⁽¹⁰⁾ donarem algunes dades complementàries que ens semblen interessants.

L'assistència als malalts del poble estava en mans dels Drs. Joan Tauler i Geroni Matheu, mentre que la nòmina de cirurgians era més important amb els noms de Joan Buscarons, Dídac i Emmanuel Hosta, Emmanuel Quirch i Joan Companyó. La majoria de malalts eren cuidats pels seus familiars a la pròpia casa mentre que els menesterosos ho eren a l'hospital local, on s'acostumava a tenir per regentar-la una hospitalera o tota una família a més d'altres persones contractades en certes ocasions. Així, coneixem que al 1701 el clavari pagà a Maria Arxer, muller de l'hospitalitzat Joan Feliu, la quantitat de 2 lliures com a "paga del corrent any" per tocar l'esquella de l'oració de l'Ave Maria de la tarda pels carrers de la vila. Igualment, el mateix any es pagà a Maria Malla(a)Xona la quantitat de 2 lliures per amortellar els difunts.

(8) Id. id. 30 de maig.

(9) ZARAGOZA E. - Àncora núm. 1840.

(10) JULIÀ, B. Història del col·lectiu sanitari guixolenc. Est. del Baix Empordà, núm. 13.

Una altra modalitat d'assistència era la contractada entre la persona o la família del malalt amb persones que s'oferien a cuidar-lo a casa seva al llarg dels dies de la malaltia. Fou el cas del ja citat Josep Martorell que cobrà a raó de 4 sous diaris per hostatjar, alimentar i assistir "una fistulosa de prop dels ronyons" més la retribució a la seva muller per atendre-la i vigilar-la de nit, actuació que fa pensar en un antecedent de la clínica particular actual.

NOTARIA

La notaria era un dels drets que tenia l'abat de Sant Feliu. Probablement, degueren ser religiosos els primers tabel·lions i passaria a secularitzar-se —sense que el convent en perdés la titularitat— en vendre-la a notaris laics que la continuaren portant fins arribar a la mort sense descendència directa del donzell guixolenc Rafael Masdeu Axada. Llavors, hi havia la possibilitat per part del monestir de recuperar-la usant el dret de fadiga o bé de vendre-la a una altra persona o organisme, com així succeí amb la Universitat de Sant Feliu. Gestionant això, cap al 1703, començaren els jurats a fer obres en els baixos de la Casa de la Vila per condicionar-los a la nova funció que s'hi hauria de practicar.

Convinguda la venda, els hereus de l'esmentat Masdeu Axada traspasaren la notaria per 6.000 lliures al representant del Comú, el Dr. Joan Tauler, metge, com hem vist, en exercici en la població. A l'abat se li pagà el foriscapi per valor, sembla, de 50 dobles i fou nomenat notari local Geroni Axandri per un arrendament de 140 lliures anuals i renunciant al sou que tenia com a secretari de la Casa de la Vila. Per la seva part, la casa Axada mantingué el dret de retenir les 50 lliures anuals de la beca instaurada pel seu avantpassat Miquel Axada en el cas d'haver-hi mestre de minyons algun any.

El darrer notari, abans de passar a ser municipal el servei, va ser Joan Blanch (1690 a 1704), fill d'un altre tabel·lió guixolenc, de nom Antoni, segons ens ho confirmà el seu fill en una escriptura.

L'esmentat Blanch devia ésser de posició econòmica acomodada, ja que segons el primer cadastre tenia dues cases al carrer de sant Joan, una de 10 peces (xiques, segons aclareix) i una altra de 4. Sabem també que en la subhasta dels béns dels Axada comprà el mas Sicars, del veïnat de Bufaganyes, per 4.000 lliures.

No coneixem l'interès que tenien els nostres jurats contra l'esmentat exnotari, posant-li plet com ja hem exposat en el capítol sobre els plets de la vila. Potser per certs obstacles posats en el traspàs de propietat de la

notaria o potser per haver passat al bàndol del monestir en aquells moments de crispació, sobretot per la Causa Gran.

L'estudi dels llibres notariais de Sant Feliu, que encara està per fer, segurament donaria una àmplia visió de l'economia de la vila i de molts aspectes dels seus habitants, sobretot si penseu que ells guarden els documents testamentaris; els capítols matrimonials; les compres o vendes de peces de terra, masos, censals, etc; qüestions del convent, i subhastes com la dels Axada.

Només que com a exemple voldríem aportar i comentar algunes notes d'aquestes partides començant pels testaments. Així, tenim que l'any 1701 són vuit els documents, entre ells dos fets per vídues, dos de mestres d'aixa (Pere Antoni Mauri i Antoni Pi) i dos de mariners (Felip Gorgoll i Baudili Valentí, aquest de Cadaqués). L'any següent són 12 els testaments, sis d'homes i sis de dones. De gent de mar tenim el d'un pescador, Joan Mateu, i el d'un mariner, Antoni Paradís; dos de sabaters, Cosme Patxot i Josep Guardia; un del ferrer, Miquel Buscarons; un del traginer, Joan Caymó; un del negociant, Josep Bertran, i un del barriler, Joan Geli.

L'any 1703 foren set els documents. Fèlix Feu, sabater (remarquem la presència d'un moderat nombre d'artesans de sabateria a la vila en aquella època); dos mariners, Felip Gorgoll i Josep Roura; un pescador, Pere Comadira; un ferrer, Francisco Recasens, i dos treballadors⁽¹¹⁾, Silvestre Comas i Francisco Peribertó.

Però a partir dels anys 1704 i 1705 disminueixen molt els documents testamentaris, segurament per la pugna amb els jurats com també pels temptejos relacionats amb la compra de la notaria. Així, en el primer d'aquests anys es troben quatre testaments: el d'un mariner, Benet Pagès Ayguavivas; el d'un bracer, Joan Oliva; un pescador, Antoni Durban, i un mercader francès, Guillem de Cros. Mentre que l'any 1705 hi ha el de Miquel Caymó, traginer; Antoni Bas, mercader, i el d'una vídua, Catalina Català Amorós.

Pel que fa a la seva redacció, aquests documents acostumaven a ser molt semblants. Després de les dades personals i familiars del testador, seguia una declaració de fe catòlica i el lloc on volia ser enterrat, com tenim d'exemple en el de Benedicte Pagès, mariner, fet l'any 1704 i on indica "ésser sebollit en el vas dels seus avantpassats" a l'església parroquial, lloc on se li celebraran oficis d'eixida novenal i de cap d'any més tres misses a l'altar de sant Gregori, tres a l'altar de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona i les cinquanta restants, a l'església local.

Els que feren testament sembla que eren persones benestants i per això

(11) Treballador es deia a qui vivia del seu treball.

es preocupaven del futur del seu patrimoni a repartir entre els familiars, exposant-ho d'una forma detallada. Junt amb tot això hi ha la relació de les persones escollides per fer de marmessors, cosa que ens permet endevinar la tendència o confiança en certes persones locals, sobretot quan ho sol·liciten a religiosos benedictins, petita estadística que ens orienta per conèixer la gent destacada de la població i la seva professió, com ara gent de mar, traguers per al transport terrestre, mercaders, artesans varis, etc.

Altres partides interessants són les lectures dels capítols matrimonials, moltes vegades més prolixes que les que acabem de descriure. També com a exemple posem a continuació els que feren Joan Calsada, menor, mariner i fill d'un altre Joan, també mariner, i Elisabet Ayguavivas. A continuació copiem una part de l'escriptura relacionada amb aquesta, que diu així: "aportarà 33 dobles d'or, una caixa de noguer enllistonada amb son pany i clau nova; dos vestits, ço és lo novial d'estamena de mans negre, ço és faldilla de sarja negra i gipó, d'estamena negrilla, tot nou i tots els demés vestits, robes i joies d'esta persona".⁽¹²⁾

Més endavant trobem escrit que els Ayguavivas reconeixen el dret d'Elisabet a l'heretat i legítima paterna i materna; els drets i parts que li toquen de la causapia del difunt Bernat de Cabanyes, de St. Feliu de Guíxols, i la de Francisco Gely, de la Vall d'Aro, administrada la primera pels Jurats i la segona per Rafael Saguer i Buera, treballador, per ser del llinatge. Seguia a continuació una època de Joan Calsada d'haver rebut 25 dobles d'or, una part de les 33 dobles promeses.

Un apartat important són els documents relacionats amb el convent. Tenim ja en el llibre notarial de l'any 1702 una extensa relació de cobrats i gastats dels diners del quart del peix des de l'any 1639 fins al 1702, exhumació que devia tenir relació amb les gestions que es feren aquells darrers anys per solucionar-ho, potser per actuació de l'abat Gabriel Sabater abans de partir pel Concili General de l'Orde o bé pel seu continuador, l'abat J. Ximeno. Remarquem algunes anotacions, com per exemple les 44 lliures ingressades l'any 1639 de les captures de peix fetes per les xàvegues de Joan Ayguavivas, Joan Basart, el sr. batlle, Joan Pellisser, Amador Tomàs i Benet Tomàs i els sardinals de Grau Fort, Miquel Carreras, Antoni Noguera i Josep Agustí. Per part de les despeses foren 61 lliures, 19 sous i 8 diners "en maderal balustrada, presbiterio, capilla de san Francisco, puerta escalera baja a sacristia, celosia de la tribuna y aderezo del atril del coro". Corresponia a l'abadiat d'Alfonso Trujillo.

Una altra època en què també fou abat el mateix monjo, l'any 1647,

(12) Not. 1702, 23 de juny.

ingressaren 249 lliures i se'n gastaren 498 per emblanquinar les capelles del Roser, sant Benet, sant Pere, santa Creu, Esperança i sant Francesc. Pagat també a Mn. Joan Darder per pintar quatre claus de les bòvedes, el de l'Anyell Pascual fora la capella del Roser, la de sant Pere, la de davant de la santa Creu i la de l'Esperança. Aquestes dades ens permeten datar la pintura que es podria trobar en les indicades claus. Finalment hi havia també unes despeses per obres en el retaule de sant Benet.

Durant l'abadiat de Narcís Isós també hi ha un increment de despeses, entre elles obres en el convent i un informe sobre un nou orgue. El mateix succeí durant el pas de l'abat Benet Romaguera i el darrer de Gabriel Sabater, amb un treball sobre el batall de la campana, diverses obres d'orfebreria religiosa, una veracreu, una creu de plata per als abats, gastant, però, plata i or de joies velles.

Per un altre document coneixem els religiosos que hi havia a l'església parroquial segons una taula de misses i on constaven ser 22 sacerdots, dels quals 16 eren monjos i 6 beneficiats, i l'abat en tenia 28, 5 cada monjo i 6 misses els beneficiats Mns. Vicens, Roura, Sabater, Ayguavivas, Via, Bohada.

Abans de la partida, l'abat Sabater deixà constància de les despeses del darrer quadrienni (1697-1701), referent a salaris de metges, cirurgians, criats i mossos com també les despeses de vestuari i de calçat.

Per últim, coneixem l'arrendament del vintè del peix a què tenia dret l'abat com a Senyor del terme, que era per mar des de la Corcollada fins a la punta d'en Pau i d'aquí fins a Calonge (platges de la Vall d'Aro). En el contracte es deia que, a més del preu estipulat a la subhasta, l'arrendatari per Totsants havia de portar al convent dos tonells d'arengada fina, de sardina i no d'alatxa, i quatre barrils nissarts de sardina confita reservant-se l'abat el peix reial. A més, es donarà 1 sou per lliura del quart del peix a l'arrendador.⁽¹³⁾

Com a darrera nota relacionada amb la comunitat benedictina hi ha del 13 de juny de 1705 una còpia del nomenament pel General de l'Orde de Benet Pañellas com a abat del monestir de Sant Feliu.

Un capítol extens dels llibres notariais és el relacionat amb les compres o vendes de peces de terra, masos i censals. Pels primers tenim idea d'antics noms de llocs guixolencs o dels voltants. Dels censals —relació abundosa— només copiarem un exemple de les varietats que podia haver-hi. Així, tenim que "Joan Malaret, pescador, rebé en testament de Margarita Güell i Buscà, vídua, un censal de 105 de preu i pensió de 105 sous amb la condició de fundar tres misses d'estaca perpètuament"⁽¹⁴⁾.

(13) Id. id. 5 de desembre.

(14) Id. 1705, 19 de març.

Un darrer apartat a remarcar dels documents d'aquesta notaria és l'escriptura de la subhasta dels béns del darrer Axada: la casa de la plaça, masos, peces de terra a Tueda i al pla de Sant Pol que arribaven fins a la riera de Sagaró —segons s'escrivia— i que ja ha estat descrit en un altre treball.⁽¹⁵⁾

CONSIDERACIONS FINALS

Aquests anys de la vida de la vila de Sant Feliu i dels seus habitants que hem intentat esbossar eren aquells en què les potències europees feien pactes, intrigues i moviments d'armades per situar-se bé en el repartiment de l'herència espanyola que va deixar Carles II, en morir sense descendència. Promptament es perfilaren dos bàndols, obligant la modesta Catalunya a situar-se en un d'ells. Escollí per afinitats dels seus governants, el de l'arxiduc pretendent.

És conegut que no tothom hi estava d'acord i aquesta divisió, modestament, també es translluïa en la nostra vila. Per entendre això pensem que en la societat de la població hi havia tres posicions; la més nombrosa era la formada per la gent modesta que encara recordarien —com la majoria d'empordanesos— els sofriments provocats pel pas de l'armada francesa de Vendhôme feia pocs anys. Però en el moment d'haver de decantar la seva simpatia per una o altra de les causes estaria més orientada per la influència de les personalitats il·lustrades on ells trobaven treball o consell.

Un segon grup devia estar format per menestrals i gent de professió liberals, on els mercaders, comerciants o pilots d'embarcacions tingueren més possibilitats d'informar-se a Barcelona o en altres ports importants dels rumors sobre aliances amb finalitat bèl·lica.

I el tercer grup estaria format pel convent benedictí i els seus addictes. Perquè la presència de monjos castellans com igualment de religiosos de la casa que havien estudiat a la universitària Salamanca per haver disfrutat del llegat de la casa Axada ajudaren a admetre la idea estesa per Castella de la necessitat d'un canvi en la direcció del país davant del desastre, sobretot econòmic, que havia portat la política dels darrers sobirans de la casa d'Àustria, tot confiant en l'actuació futura d'un representant de la sobeïania francesa dels Borbons pel seu autoritarisme, sobretot, centralista. Un exemple d'aquesta adhesió política la tenim en la personalitat de l'abat Benet Pañellas, pròcer tingut en gran estima per Felip V i també del cardenal Alberoni, de qui fou home de confiança en moments delicats d'aquest prelat.

(15) Rev. de Girona, núm. 106, pàg. 67.

A part dels monjos segurament també hi hagué famílies simpatitzants amb el felipisme, com s'ha indicat d'ésser-ho els de la casa Bacó, gent benestant amb domicili al carrer Especiers i botiga a Tueda.⁽¹⁶⁾ Una altra casa addicte i de gran ascendència econòmica a la vila podien ser els Pellissers perquè tenien una germana casada amb Jacob Miró, Dr. en Medicina a Girona, els quals hagueren d'abandonar aquesta ciutat amb l'entrada de les tropes dels vigatans pels disturbis que promogueren i a més perquè ell era un conegut felipista.

Sembla, però, que l'actuació local dels dos bàndols fou moderada, deixant veure passar els fets. Només fou destacadament partidista l'actuació del donzell guixolenc Geroni de Capmany i de Montpalau en l'ambaixada que protagonitzà davant del baró de Beck a Girona perquè acceptés obrir les portes de la ciutat a les tropes incondicionals de l'Arxiduc. Aquest militar es trobava davant d'una plaça forta desguarnida ja que molts soldats s'havien escapat i només podia comptar amb 200 soldats alemanys, 200 paisans armats per les confraries i 200 més de la vegueria, obeint ordres del governador militar. Fou un 12 d'octubre quan entrà en acció el donzell Capmany, fill d'un altre Geroni de Capmany conegut per haver estat un dels cavallers que defensaren, el 1674, Sant Pere Pescador de l'atac d'un vaixell francès.

Anunciat previament per un tambor, entrà a la plaça assetjada per parlar amb el baró de part de G. de Kaulbars per l'entrega de la ciutat als aliats i evitar als seus habitants el saqueig a què, en cas contrari, es veuria sotmesa.

Acabada la guerra, malgrat aquesta activitat, no fou pas represaliat puix ja el 1716 fou comissionat per la Universitat davant de F. de Gaiolà per intentar rebaixar el fort cadastre de la vila i, més posteriorment, el 1729, fou nomenat alcalde en la nova modalitat de corporació municipal.

D'acord amb la política de veure passar de la nostra gent, els primers temps són d'estricta compliment a les ordres emanades, les unes pel virrei Velasco i les altres transmeses pel governador de Girona a l'esmentat baró de Beck. Així, el 1702, el batlle D. Surís va haver d'anar junt amb un fadrí a Figueres per trobar 19 cavalcadures "pel servei de Sa Magestat". També a la vila manté tropa, la majoria alemanya, a càrrec del Comú. Així mateix, acaten les ordres del virrei, ordenant de part del Rei prohibir tot comerç amb els seus enemics: l'Emperador, Holanda, Anglaterra i les ciutats hanseàtiques, i també comprar als països de Llevant i regnes de Moreria i Turquia, disposicions que es repeteixen al 1704, prohibint tot comerç que obligués a treure del país fustes i monedes, sota la pena de 200

(16) ZÀRAGOZA E. - Àncora núm. 1896.

lliures. També al gener d'aquell any hi hagué guixolencs que hagueren de prestar dobles a la Universitat per poder afrontar al famós donatiu voluntari al Borbó.

Però quan va caure, al juliol, Gibraltar, en mans de l'armada aliada i fallar l'intent posterior de Felip V per recuperar-lo, s'inicia un gir en la guerra i l'entrada directa de Catalunya en el conflicte. Ja al juliol, el virrei informa de les actuacions de "certs personatges" a la comarca de Vic. A l'agost hi ha el pas d'una gran flota davant les costes catalanes, camí de Barcelona, indicant-se que està formada per més de 150 veles i d'elles, 60 vaixells de guerra. Aquí hi ha la primera topada del convent amb l'esperit probablement antiborbó que devia respirar el consell municipal. Així, quan es va cridar a somatent, pel suposat perill del pas de l'esmentada armada, els habitants de Sant Amanç (que com a homes propis del convent i segons antics privilegis sempre respectats tenien dret a refugiar-se junt amb els seus familiars a l'interior del monestir per defensar-lo) aquella vegada passaren a posar-se sota les ordres del capità Francisco Puig, encarregat per la vila per la seva defensa.

Durant aquells dies de desorientació, l'Empordà quedà més aviat com a felipista, amb Torroella de Montgrí, seu del comte de Solterra, com a representant militar del Rei junt amb Gregori de Matas com a representant del civil. D'allí sortien diverses disposicions, com la del 15 d'agost per la qual se sol·licita als jurats guixolencs, 120 homes armats i municionats, pagats per la vila, a causa de les noves desfavorables que s'anaven rebent de Barcelona.⁽¹⁷⁾

El consell guixolenc deliberà fer el que fessin les altres poblacions, i també, amb l'excusa d'haver gastat molt en la compra de la notaria, donà allargs a l'assumpte enviant, però, Jurat Major per informar dels acords.

El 21 hi ha una altra deliberació sobre una nova ordre de Solterra, on parla només de 80 homes a 3 sous diaris, però el 6 de setembre ja solament es conformaria amb 8 soldats contractats per 15 jornades a 6 sous diaris. Però al cap de pocs dies es coneix la rendició i entrada de tropes aliades a Barcelona. Llavors, el Consell acorda enviar un propi a la Ciutat Comtal per informar-se sobre si vertaderament Barcelona s'havia rendit per en cas positiu anar a "prestar obediència". Confirmada la nova, es desplaçaren per mar per prestar acatament al nou rei Carles III, mentre que el 9 d'octubre un jurat ho feia cap a Figueres, lloc on residia el ministre de la nova Majestat, Don Francisco Despujol.

És a finals d'aquest quinquenni que estudiem que en la redacció d'un acord del 5 de novembre, s'endevina la probable afinitat del poble guixolenc

(17) M. d'Acords 1705. agost.

vers el nou regent, ja que així acordaren: "Per quant la formació del present Consell fou feta en força el privilegi concedit a la present Universitat pel Sr. Duc Denjou(?) aleshores congnominat Felip V i que avui per el nostre bé Sa Divina Magestat ha servit posar en el present Principat a sa Magestat D. Carles III, rei d'Espanya; per tant s'ha de recòrrer a ell per confirmació del dit privilegi, etc..."⁽¹⁸⁾

I així s'acabà el reprovat Donatiu voluntari al Rei, però el nou Sobirà presidí Corts Generals a Barcelona a finals de 1705, on s'aprova igualment un altre nou donatiu.

Finalitzem aquest treball recordant que tot poble al llarg de la seva vida passa una i altra vegada per transformacions i canvis que poc o molt el van modificant, i això és el que passà amb Sant Feliu de Guíxols en aquest segle XVIII com passaria més endavant en altres èpoques, com la que a nosaltres ens ha tocat de viure. Per tant, el nostre objecte en aquest escrit ha estat intentar plasmar, com en un vell gravat, aspectes diversos de la vida, treball i govern d'aquells nostres avantpassats, que nostàlgicament han anat desapareixent.

(18) Id. id. 5 de novembre.